Jarkko Lahtinen, Minna Antila

Lausunto
10.9.2025
410/03.01.01/2025

Sivistysvaliokunta
Kuuleminen 12.9.2025

Hallituksen esitys (HE 54/2025 vp) eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen palvelusetelistä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi varhaiskasvatuksen palvelusetelistä ja eräiksi siihen liittyvistä lakimuutoksista. **Kuntaliitto pitää hyvänä, että varhaiskasvatuksen palvelusetelin osalta sovelletaan jatkossa varhaiskasvatuksen palvelusetelilakia.**

Kuntaliitto kiinnittää huomiota 2 §:n soveltamaisalaa koskevaan säännökseen ja ehdottaa sitä täsmennettäväksi seuraavasti: *Tätä lakia sovelletaan palvelusetelin käyttämiseen kunnan järjestämässä varhaiskasvatuslain mukaisessa varhaiskasvatuksessa*. Kyse on yhdestä kunnan tavasta järjestää varhaiskasvatusta.

Kuntaliitto pitää selkeänä, että 3 §:ssä määritellään selkeästi palveluseteli ja tulosidonnainen palveluseteli. Omavastuuosuuden osalta todetaan, että palvelustelin arvon ja tuottajan hinnan välisen erotuksen lisäksi palvelunkäyttäjältä ei saa periä muita varhaiskasvatusmaksuja. Pykälä rajoittaa palvelun-tuottajan nykyistä tapaa periä lisämaksua omavastuuosuuden lisäksi. Kuntaliiton käsityksen perusteella erilaiset eri syistä perittävät lisämaksut ovat nykykäytännössä melko yleisiä. Yksittäiset kunnat ovat saattaneet kuitenkin kieltää lisämaksujen perimisen omissa sääntökirjoissaan. Esityksen pykäläkohtaisissa perusteluissa todetaan, että omavastuuosuuden tulisi olla riittävä kattamaan ne varhaiskasvatuksen perustoiminnasta aiheutuneet kustannukset, joita palveluseteli ei kata. Kuntaliiton näkemyksen mukaan palveluntuottajan varhaiskasvatuspalvelun hinta tulisi olla määritelty sellaiseksi, että se riittää kattamaan varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisen toiminnan. Perusteluiden mukaan määritelmä ei kuitenkaan estäisi esimerkiksi erillisten kohtuullisten ja todellisiin kuluihin perustuvien laskutuslisien tai niitä vastaavien kulujen perimistä omavastuuosuuden lisäksi. Perusteluista ei kuitenkaan tarkemmin selviä mitä tällaiset muut vastaavat kulut voisivat olla. Eikä se miten laskutuslisien tai muiden vastaavien kulujen kohtuullisuuta tai niiden perustumista todellisiin kuluihin

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

tulisi arvioida. **Kuntaliitto ehdottaa, että sivistysvaliokunta täsmentäisi edellä mainittua kokonaisuutta**.

Esityksen perustelujen mukaan palveluntuottaja voisi kuitenkin edelleen periä palvelunkäyttäjältä erilaisia muita kuin varhaiskasvatuksen perustoimintaa koskevia maksuja, kuten harrastetoiminnasta perittävää lisämaksua. Kuntaliiton käsityksen mukaan kyse on palveluntuottajan ja asiakkaan välisestä sopimusasiasta, jossa kunnalla varhaiskasvatuksen järjestäjänä ei ole roolia. Tämä olisi hyvä selkiyttää. Kuntaliitto kiinnittää huomiota, että mahdollisten muiden tuottajan tarjoamien palvelujen osalta tulisi laskutus hoitaa erillisenä eikä niitä saisi sekoittaa varhaiskasvatuspalvelun hintaan ja palvelusetelitoimintaan. Ne eivät saisi myöskään olla pakollisia kaikille vaan niistä sopiminen tulee olla asiakkaalle vapaaehtoista.

Kuntaliitto pitää erikoisena, että 3 §:ssä määritellään myös palvelunkäyttäjä. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa sen määrittely on perusteltua, koska asiakasmaksulaissa palvelunkäyttäjän määritelmä määrittelee maksuvelvollisen. Käsityksemme perusteella palvelusetelissä on kuitenkin kyse varhaiskasvatuksen asiakkaasta, jolle kunta järjestää varhaiskasvatuksen myöntämällä palvelusetelin. Tällöin kunta tekee asiakkaalle varhaiskasvatuslain 62 §:ssä tarkoitetun varhaiskasvatukseen ottamista koskevan päätöksen, minkä mukaan varhaiskasvatus järjestetään asiakkaalle myöntämällä tälle palveluseteli. Tämän jälkeen asiakas tekee tarvittavan sopimuksen valitsemansa kunnan hyväksymän palvelusetelituottajan kanssa. Kunta toimii tällöin myös asiakastietojen käsittelyn osalta tietosuojalaissa tarkoitettuna rekisterinpitäjä. Tiedot ovat asiakastietoja, eikä palvelunkäyttäjän tietoja. Näkemyksemme mukaan on erikoista, että kunnan varhaiskasvatuksen asiakas olisi palvelunkäyttäjä tilanteessa, jossa varhaiskasvatus järjestetään palvelusetelillä. Sen sijaan suhteessa palveluntuottajaan kyse voi olla palvelunkäyttäjästä. **Kuntaliitto esittää, että palvelunkäyttäjän määritelmä poistetaan ja korvataan se palvelusetelin asiakkaan määritelmällä**. **Tämä vastaisi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelilakia**.

Kuntaliitto pitää hyvänä, että asiakkaalla ei ole palvelustelin saamiseen subjektiivista oikeutta. Kyse on yhdestä kunnan tavasta järjestää varhaiskasvatusta. Lisäksi on perusteltua, että asiakas voi kieltäytyä vastaanottamasta palveluseteliä, kuten nytkin. Esityksen mukaan kunta voisi hyväksyä kaikki hyväksymismenettelyssä asetetut ehdot täyttävät palveluntuottajat tai valita niistä kilpailuttamalla vain osan. **Kuntaliiton näkemyksen mukaan jää epäselväksi, miten hankintalakia ja kilpailutusta voisi tässä tilanteessa sovel-**

taa. Kuntaliitto pitää kuitenkin hyvänä, että kunnalla olisi mahdollisuus jollakin tavalla rajoittaa ehdot täyttävien palvelusetelitoimijoiden määrää varhaiskasvatuksen järjestämisen ja palveluverkon kokonaisuuden hallinnan vuoksi.

Kuntaliitto pitää tarkoituksenmukaisena, että kunta voi määrittää palvelusetelin arvon kuntakohtaisten kustannustekijöiden pohjalta. Varhaiskasvatuksen järjestämiskustannukset vaihtelevat eri kunnissa ja on perusteltua, että kukin kunta määrittelee palvelusetelin arvon oman toimintansa kustannuksiin perustuen.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan on perusteltua, että palvelusetelin arvoa tulee tarkastella säännöllisesti kunnassa päätettävällä tavalla.

Kuntaliitto pitää huolestuttavana lain nopeaa voimaantuloa ja vähäiseksi jäävää aikaa toimeenpanna uuden lain mukainen palvelusetelikokonaisuus. Siirtymäsäädöksen mukaan lain voimaan tullessa voimassa oleva varhaiskasvatuksen palveluseteli on saatettava palvelusetelin myöntäneen kunnan toimesta tämän lain mukaiseksi 31.7.2026. On todennäköistä, että uuden lain myötä kunta joutuu arvioimaan palvelusetelitoimintaa uudelleen, tarkistamaan palvelusetelin arvot ja niiden muodostuminen sekä muuttaa sääntökirjoja. Joiltakin osin tulee kyseeseen myös uusien neuvottelujen käyminen palveluntuottajien kanssa. **Näkemyksemme mukaan tulisi pohtia, olisiko lain voimaantuloa lykättävä siten, että laki tulisi voimaan 1.8.2026 alkaen, jolloin varhaiskasvatuksessa myös toimintakausi tyypillisesti vaihtuu**. Näin ollen kunnille jäisi kevät aikaa uusia palvelusetelikäytäntönsä esitetyn lain mukaiseksi.

Taloudelliset vaikutukset

Kuntaliitto toteaa, että taloudellisten vaikutusarvioiden osalta on todennäköistä, että palvelusetelin arvoja joudutaan paikallisesti tarkistamaan ja korottamaankin. Palvelusetelikustannukset ovat nousseet jo aiemmin varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain ja varhaiskasvatuslain lapsen tuen muutosten myötä. Mikäli nykykäytäntö lisämaksujen perimisen osalta kielletään, on selvää, että palvelusetelien korotuksille tulee painetta. Mikäli aiemmin asiakas on maksanut osan palveluntuottajan hinnasta lisämaksun kautta, muuttuu tilanne nyt siten, että kunta joutunee kompensoimaan tämän kokonaisuuden korottamalla palvelusetelin arvoa. Tämä tulisi todeta taloudellisten vaikutusten osalta.

SUOMEN KUNTALIITTO

Susanna Huovinen
varatoimitusjohtaja

Jarkko Lahtinen
kehittämispäällikkö